

GLOBALISERING

WAAROM DE EUROPESE UNIE ALMAAR MEER VIS INVOERT (EN WAAROM DAT EEN STRAAT JE ZONDER EINDE IS)

Beweren dat de visvoorraden in onze wateren aan het slinken zijn, is als het instampen van een open deur. Herinneren we eraan dat Vlaamse kust vissers al op het einde van de XIXde eeuw de overbevissing aanklaagden. Het is er in de daaropvolgende eeuw niet op verbeterd, integendeel.

Bij de overgang van de XXste naar de XXIste eeuw sloeg de sector de weg van de duurzame visserij in. Het gebeurde onder druk van de milieubeweging, van handelaars in duurzaamheidslabels, politiek (opgelegde vlootafbouw, quota...) en nog het meest van al onder druk van de werkelijkheid, want er moest almaar meer betaald worden voor de diesel, terwijl er almaar minder vis te vangen viel. Dat kon niet blijven duren.

We vangen minder vis dan vroeger. Alleen al in de vismijn van Oostende werd in de jaren vijftig van vorige eeuw jaarlijks 55.000 ton op de markt gezet. Vorig jaar bracht de hele Vlaamse visserij nog slechts 15.000 ton vis- en schelpdierproducten aan de wal.

Dergelijke achteruitgang vind je niet alleen in België. Je vindt die terug in alle EU-landen. Wanneer we ons beperken tot de vijftien die in 1995 tot de EU behoorden, dan evolueerde de visproductie binnen de EU (vangsten en aquacultuur samen, in ton) als volgt:

1995: 8.336.774;
2000: 7.458.504;
2005: 6.229.710;
2007: 5.716.488.

Dat voor wat de aanbodkant betreft. Wanneer we echter naar de kant van de vraag kijken, naar de visconsumptie, dan zien we een omgekeerde beweging. De bevolking

neemt toe, waardoor het aantal consumenten uiteraard stijgt. Die consumenten eten daarenboven meer vis. Terwijl de EU-visvoorraden verminderden, ging het met de visconsumptie de andere kant uit. In 2006 haalden de vissers in Europese wateren zo'n 5,4 miljoen ton op. Dat is maar een beetje meer dan de helft van wat de visconsumenten in dat jaar verbruikten: 9,3 miljoen ton! Men verwacht dat de visconsumptie nog zal toenemen. Gemiddeld gebruikt men per hoofd in de EU 25,6 kg vis per jaar (cijfers uit 2005, beperkt tot de 15 eerste lidstaten). De FAO (Wereld Voedselorganisatie) voorspelt dat de toename in de 15 eerste lidstaten tussen 1989 en 2030 17% bedraagt. In het huidige Europa (27 lidstaten) zou dat in dezelfde periode 9% zijn. Waar moet dat vandaan komen?

Import

Daarom ging de EU buiten de Europese wateren op vis jagen. In 2006 had de EU al 716 vissersvaartuigen die buiten de Europese wateren actief waren. Meer dan de helft ervan zijn Spanjaarden. De meeste andere komen uit Frankrijk, Portugal, Italië en Litouwen. Ze brengen tussen de 1,06 en 1,2 miljoen ton vis naar de EU. Maar ook dat volstaat niet om de monden van de Europese visconsumenten te voeden. In 2007 importeerde de EU voor 23 miljard US Dollar aan vis en visproducten uit derde landen. Dat was alweer 11% meer dan tijdens het voorgaande jaar. Wanneer economen vervolgens naar de werkelijke consumptie kijken (waarvoor ze de vangsten en de import samentellen, en daarvan vervolgens de export aftrekken) dan zien ze dat de import al 59% van de totale visconsumptie in Europa uitmaakt. Een toenemende afhankelijkheid is dat, want terwijl de invoer in 2007 toenam, zakte de eigen productie in datzelfde jaar nog eens met 3% af. Met andere woorden: het gaat van kwaad naar erger.

Aquacultuur

Velen zien in de aquacultuur een oplossing voor het probleem van de overbevissing. De zeeën raken leeg, maar de visboeren zullen het tekort wel aanvullen, zo luidt de redenering. Maar is dat wel zo?

Het is waar dat de aquacultuur toegenomen is, terwijl de vangsten verminderden. Ook binnen de EU was dat zo, althans tot 1997. Sindsdien blijft de aquacultuurproductie alhier stabiel rond 1,25 à 1,28 miljoen ton. Wat goed is voor iets

minder dan 13% van de bij ons geconsumeerde visproducten. Dat kan een beetje helpen, maar er zijn veel redenen die ons laten vermoeden dat het tot een beetje beperkt zal blijven. Ten eerste is het zo dat veel in aquacultuur gekweekte soorten gevoed worden met... zeevis. Sommige soorten eten op de boerderij méér in 't wild gevangen vis dan ze er zelf voortbrengen. Dat geldt bijvoorbeeld voor in aquacultuur geteelde zalm, heilbot, tong, kabeljauw, heek, schelvis, roodbaars, zeebaars, conger, tilapia... Dat visvoer mag dan wel door commercieel minder belangrijke soorten geleverd worden, het draagt evengoed bij tot de uitputting van de zee. Want de wilde carnivoren zien daardoor hun prooiën verdwijnen richting visvoerproducenten die ze vermalen om aan de aquacultuur te slijten. Als de visboeren zich verder laten leiden door de marktbehoeften en zich dus blijven concentreren op de kweek van hoger vermelde commercieel interessante vissoorten dan zal de aquacultuur verantwoordelijk zijn voor een verdere vermindering van de visstocks op zee. Met andere woorden: aquacultuur kan zeker haar steentje bijdragen, maar dan alleen als ze zich concentreert op niet-vleeseters, dus op schelp- en schaaldieren (mosselen, oesters...).

Er zijn nog redenen om aan te nemen dat niet alle heil van de aquacultuur kan komen. Er kunnen immers nogal wat ecologische vragen gesteld worden bij de viskweek: pollutie, genetische manipulatie, gebruik van antibiotica, niet-duurzaam gebruik van grondstoffen...

Ten derde moet ook wel gezegd worden dat de kweek van schaal- en schelpdieren het probleem niet zal oplossen, wanneer de consument op zoek gaat naar een lekkere visfilet. De markt vraagt diversiteit en uit wat voorafgaat blijkt dat het geen goed idee is om die diversiteit aan de visboeren over te laten.

Samenvattend kunnen we stellen dat de aquacultuur inderdaad het visaanbod laat toenemen, en dat de visboeren bijgevolg inderdaad een rol te spelen hebben in het aanbod, maar dat dit aanbod uit de aquacultuur best zo weinig mogelijk gericht wordt op vleesetende vissoorten (carnivoren). De aanvoer van die soorten zou het terrein bij uitstek moeten blijven van de vissers.

Oplossingen

De sector heeft het probleem van de tanende visvoorraden altijd opgelost door het te... verplaatsen. Het is op die manier trouwens dat de Oostendse IJslandvisserij ontstaan is (zie elders in dit blad). Vandaag gebeurt dat nog altijd op die manier. Deze keer gaat het niet langer richting IJsland (dat zo verstandig geweest is om alle vreemde schepen uit zijn wateren te bannen), maar door de visgronden van de ontwikkelingslanden te gaan bevissen. Of de mensen die daar wonen er beter van worden is zeer de vraag. Er zijn in elk geval cijfers die aantonen dat de grote rederijen er het voedsel van de plaatselijke bevolking inpikken. Een voorbeeld? Tussen 1978/80 en 1988/90 nam de visconsumptie per hoofd in de ontwikkelde landen toe (met 27,7% in Noord- en Centraal Amerika en 23% in Europa en Azië). In ontwikkelingslanden viel die consumptie tegelijkertijd naar beneden (met 2,9% in Afrika, 7,9% in Zuid-Amerika, en meer dan 25% in ten minste 24 landen waaronder Burundi, Costa Rica en Columbia). Onderzoekers vrezen dat die consumptieval daar niet gecompenseerd wordt door een toename in proteïnen uit vlees. Mogen we daar een morele kanttekening bij plaatsen? Ik denk het wel. De oplossing bestaat er dan ook in om de Europese wateren weer visrijk te maken, zoals ze dat weleer waren. Onmogelijk is dat niet. Maar het vraagt wel nieuwe denkwijzen en het is maar zeer de vraag of we daartoe in staat zijn. Misschien moeten de marketeers van de VLAM wel promotie beginnen maken voor een vermindering van het visverbruik. Tja, begin er maar eens aan!

*Flor Vandekerckhove
Beelden van Jo Clauwaert*